

۱۷۷۵۵۵۷۷

درآمدی بر حقوق

رودریک فابر - ماگنان
استاد دانشگاه پاریس ۱ (پانتئون - سوربن)

ترجمه:
مجید ادیب

سرشناسه: فابر-ماگنان، موریل Muriel Fabre - Magnan

عنوان و نام‌پدیدآور: درآمدی بر حقوق / موریل فابر - ماگنان:

ترجمه مجید ادیب.

مشخصات نشر: تهران: نشر میزان، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص.

فروست: نشر میزان علوم اجتماعی: ۹۳۴

شابک: 978-964-511-733-5

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Que sais-je: Introduction au droit

موضوع: حقوق

موضوع: علم حقوق

مبناسه افزوده: ادیب، مجید، ۱۳۵۲ - مترجم

رده‌بندی کنگره: ۲۴۰ف/۲۳۰ K

رده‌بندی دیویی: ۳۴۰

شماره کتابستایی: ۴۱۰۱۱۹۰

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز

از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.

لطفاً در صورت مشاهده موارد به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۹۰۳۸

نشر میزان

درآمدی بر حقوق

موریل فابر - ماگنان

برگردان: مجید ادیب

چاپ اول: بهار ۱۳۹۵

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شماره: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۷۳۳-۵

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعداز چهارراه سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

۹	دیباچه مترجم
۱۱	مقدمه
۱۳	بخش اول. حقوق و حقاها
۱۳	گفتار اول. شاخه‌های بزرگ حقوق
۱۷	گفتار دوم. انواع حق
۱۹	بخش دوم. مفهوم حقوق
۲۰	گفتار اول. حقوق و دیگر نظام‌های انجاس
۲۳	گفتار دوم. واقعیت و حقوق
۲۴	گفتار سوم. قواعد حقوقی
۲۷	گفتار چهارم. حقاها و تکلیف‌ها
۲۹	بخش سوم. تاریخ حقوق
۲۹	گفتار اول. دوره باستان
۳۰	گفتار دوم. تدوین مجموعه قوانین ژوستینین
۳۱	گفتار سوم. قرون وسطی
۳۲	گفتار چهارم. حقوق قدیم
۳۴	گفتار پنجم. تدوین مجموعه قوانین ناپلئون
۳۶	گفتار ششم. قرن نوزدهم
۳۷	گفتار هفتم. قرن بیستم

بخش چهارم. منابع حقوق ۴۱

گفتار اول. نگرش کلاسیک: هرم هنجارها ۴۱

۱. قانون اساسی ۴۲

الف. مجموعه موازین اساسی ۴۲

ب. کنترل تطابق قوانین با قانون اساسی ۴۳

۲. منابع بین‌المللی ۴۵

الف. معاهدات و توافقی‌های بین‌المللی ۴۵

ب. منابع اروپایی ۴۷

۳. قانون ۵۴

الف. قانون ۵۵

ب. تصویب قانون ۵۵

ج. اعمال قانون در زمان ۵۶

۴. آیین‌نامه ۵۹

الف. دستورالعمل ۵۹

ب. آیین‌نامه، به معنای دقیق ۶۰

۵. رویه قضایی ۶۱

۶. عادات ۶۶

الف. انواع عادات ۶۶

ب. ارزش حقوقی عادات ۶۷

۷. توافقی‌های حقوقی ۶۸

۸. دکترین ۶۹

گفتار دوم. تحولات امروزی حقوق ۷۰

۱. بین‌المللی‌شدن حقوق ۷۰

۲. رویه‌ای‌شدن حقوق ۷۲

۳. بنیادی‌شدن حقوق ۷۵

۴. قراردادی‌شدن حقوق ۷۷

۷۹	بخش پنجم. ارائه دلیل در حقوق
۷۹	گفتار اول. توصیف
۸۰	گفتار دوم. تفسیر
۸۲	۱. استدلال
۸۳	۲. اعلام
۸۵	بخش ششم. فلسفه حقوق
۸۵	گفتار اول. تریه های حقوق
۸۸	گفتار دوم. کارکردهای حقوق
۹۰	گفتار سوم. ارزش های حقوقی
۹۰	۱. عدالت
۹۴	۲. کرامت شخص انسان
۹۹	بخش هفتم. تابعان حقوق
۹۹	گفتار اول. شخص حقیقی و شخص حقوقی
۹۹	۱. شخص حقیقی
۹۹	الف. تولد
۱۰۱	ب. مرگ
۱۰۲	ج. احوال شخصیه
۱۰۴	۲. شخص حقوقی
۱۰۴	گفتار دوم. اشخاص و حیوانات
۱۰۵	گفتار سوم. اشخاص و اشیاء
۱۰۷	گفتار چهارم. اشخاص و بشریت
۱۰۹	بخش هشتم. اجرای حقوق
۱۰۹	گفتار اول. سازمان دادرسی
۱۱۰	۱. دادگستری قضایی
۱۱۰	الف. دادگاه درجه اول

- ب. دادگاه پژوهش ۱۱۴
- ج. دیوان عالی کشور ۱۱۴
۲. دادگستری اداری ۱۱۶
- گفتار دوم. دعوا ۱۱۸
۱. اقامه دعوا در دادگستری ۱۱۸
۲. حق دادرسی عادلانه ۱۱۹
۳. اثبات ۱۲۰
- نتیجه ۱۲۳

www.ketab.ir

دیباچه مترجم

کتاب حاضر در مجموعه کتاب‌های «چه می‌دانم؟»^۱ به چاپ رسیده است. چاپ اول آن در سپتامبر ۲۰۱۰ و چاپ و ویراست دوم آن که این ترجمه، بر اساس آن است، در ژوئن ۲۰۱۴ منتشر شد. کتاب‌های این مجموعه، همگی به صورت جیبی و ۱۲۸ صفحه است. این مجموعه در سال ۱۹۴۱ تأسیس شد و شمار کتاب‌هایی که در آن به چاپ رسیده، به بیش از ۳۹۰۰ عنوان رسیده است. این عنوان‌ها شامل ۹ رشته از جمله رشته حقوق است که تا کنون عنوان‌های بسیاری از این رشته در این مجموعه به چاپ رسیده است. همه نویسندگان، از چهره‌های برجسته و نام‌دار در رشته خود هستند. ناشر این مجموعه، مؤسسه نشر دانشگاهی فرانسه.^۲ نخستین انتشارات دانشگاهی در فرانسه است. در میان مجموعه کتاب‌های فرانسه، بیشترین ترجمه، از این مجموعه به زبان‌های دیگر صورت گرفته است.

نویسنده این کتاب، خانم موریل لایر - ماگنان، در ژوئیه سال ۱۹۹۳ در آزمون استادی حقوق خصوصی و علوم جایی، پذیرفته شد، از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۴ استاد دانشگاه نانت^۳ بود و از سال ۲۰۰۴ تا کنون، استاد دانشگاه پاریس ۱ (پانتئون-سوربن) است. وی از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۴ عضو هیأت رئیسه دانشگاهی فرانسه بود. وی در سال ۱۹۹۱ در دانشگاه پاریس ۱ از رساله دکتری خود با عنوان **تعهد به اطلاع‌رسانی در قراردادها، در جستجوی یک نظریه**،^۴ دفاع کرد. هدف این رساله، بیان شرایط نظری وجود تعهد اطلاع‌رسانی میان متعاهدان، شرح چگونگی اعمال این تعهد و طرح ضمانت اجرای مختلف در صورت عدم اجرا یا اجرای نادرست قرارداد است. این رساله که به راهنمایی ژاک گستن،^۵ یکی از بزرگ‌ترین چهره‌های تاریخ حقوق مدنی فرانسه نوشته شد، جایزه آنری کاپیتان^۶ را از آن خود کرد.

1. collection *Que sais-je?*

2. Presses Universitaires de France

3. Nantes

4. *De l'obligation d'information dans les contrats. Essai d'une théorie*, LGDJ, «Bibliothèque de droit privé», 1992.

5. Jacques Ghestin

6. Henri Capitant

وی کتاب‌های دیگری نیز به شرح زیر دارد:

- بارداری برای دیگری، ۲۰۱۳.^۱

- تعهدات. ۱- قرارداد و تعهد یک‌جانبه، چاپ سوم، ۲۰۱۳.^۲

- تعهدات. ۲- مسئولیت مدنی و شبه‌قراردادها، چاپ سوم، ۲۰۱۳.^۳

- درآمدی عمومی بر حقوق، چاپ دوم، ۲۰۱۱.^۴

این نویسنده، تاکنون، راهنمایی رساله‌های متعدد دکتری را بر عهده داشته و در نگوداشت‌نامه‌های این چند استاد برجسته نیز دارای مقاله است: ژاک گستن (۲۰۰۱)، فیلیپ - ژان اس^۵ (۲۰۰۳)، فیلیپ مالوری^۶ (۲۰۰۵) و ژونویو وینه^۷ (۲۰۰۸).

مسئولیت‌های دیگر این نویسنده به شرح زیر است: مدیر مشترک مجله حقوق قراردادهای اروپا^۸ (شیس ۲۰۰۴)، عضو هیئت تحریریه مجله ایتالیایی حقوق مدنی^۹ (از ۲۰۱۱)، سرشارای سردبیری مجموعه چه می‌دانم؟ عضو هیئت تحریریه مجله Droits نشر دانشگاهی فرانسه (از ۲۰۰۷).

این نویسنده، دارای مقالات و تحلیل‌های متعددی در مجله‌های حقوقی فرانسه و انگلیسی است.^{۱۰}

در پایان، به جناب استاد نجادعلی الماسی که «مقدمه علم حقوق» را از ایشان آموختم، درود می‌فرستم.

1. Fayard, 2013. *La prestation pour autrui. Fictions et réalité*, Puf, 3.

2. *Les Obligations. 1. Contrat et engagement unilatéral*, Puf, «Thémis Droit», 3e éd. 2012.

3. *Les Obligations. 2. Responsabilité civile et quasi-contrats*, Puf, «Thémis Droit», 3e éd. 2012.

4. *Introduction générale au droit*, Puf, Licence, 2e éd. 2011.

5. Philippe-Jean Hesse

6. Philippe Malaurie

7. Geneviève Viney

8. *European Riview of Contract Law (ERCL)*

9. *Rivista di diritto civile* (Cedam, Italie)

Revue trimestrielle de droit civil

۱۰. ازجمله سه مقاله مهم زیر در فصلنامه حقوق مدنی:

- *Le mythe de l'obligation de donner*, 1996, n° 1, pp. 85-107.

- *Propriété, patrimoine et lien social*, 1997, n° 3, pp. 583-613.

- *Avortement et responsabilité médicale*, 2001, n° 2, pp. 285-318.

مقدمه

هیچ کس نمی تواند خارج از قلمرو حقوق قرار گیرد. هر کس که به دنیا می آید، اعلام می شود که «فرزند» و به این ترتیب، دارای نسب، نام، نام خانوادگی و بدون تردید، صاحب اقامتگاه و تابعیت می شود. رایج ترین اعمال از راه انعقاد قرارداد که تعهدات مختلف حقوقی ایجاد می کند صورت می گیرد، مانند خریدهای زندگی روزمره و مسافرت های دسته جمعی.

از آنجای که مفاده از واژگان رایج بیان شد، به نادرست این طور برداشت می شود که حقوق به ادگی قابل فهم است. البته واژگانی وجود دارد که معنایش بی درنگ به ذهن می آید، مانند مرور زمان اکتسابی، اجاره ۹۹ ساله، رهن غیرمنقول، بستانکار علی یا دیوای، جلوگیری از تقلب به قصد فرار از دین. اما حتی واژگانی که در زبان رایج به کار می رود، چنان فنی است که معمولاً از فهم عامه به دور است، مانند مال منقول، فواید، جبران، رابطه سببیت یا اشتباه...

در واقع حقوق، رشته پیچیده ای است که نیازمند فراگیری درازمدت است. امروزه حقوق، بیش از پیش مورد توجه است و در نتیجه، احساسات شگفتی ایجاد می کند. چون با تعیین ممنوعیت ها، مرزها را مشخص می کند، مورد نفرت است ولی وقتی که رویدادی، کارکرد نادرست جامعه را نشان دهد، انتظار دارند که قانونی به تصویب برسد. نقش مردم شناختی حقوق در شکل گیری بشریت، انکار می شود اما فضیلت هایی که فراتر از توانش است به آن نسبت داده می شود، مانند آرامش دهنده دردهای همه قربانیان. می خواهند از حقوق و سخت گیری هایش رها شوند ولی همه جا دنبال «سامان دهی»، «هدایت» یا حتی «اخلاق» هستند. این تصویری غیرممکن و خیالی از حقوقی است که «نرم» یا «ملایم» است (که در انگلیس به آن، Soft law گفته می شود) یعنی بدون ارتباط با خارج و بدون الزام است.

همه کشورهای جهان، قواعد حقوقی دارند اما جایگاه حقوق در زندگی اجتماعی و میان فرهنگ ها متفاوت است. مدت ها است که حقوق در کشورهای

غربی در نهاد بشر و جامعه، جایگاهی مرکزی دارد. ممکن است در زمان‌ها یا در فرهنگ‌های دیگر، نظام‌های عقیدتی^۱ دیگری، مانند مذهب، چنین جایگاهی داشته باشند. شیوه اطاعت از قوانین که ضمانت اجرای آن به عهده دادگاه‌هاست، نه همیشه و نه در همه نقاط، شکل اصلی الزام به رعایت نظم عادلانه اجتماعی نبوده است.

در این کتاب کوچک، فقط می‌توان برخی جنبه‌ها و راهکارهای شناخت حقوق را ارائه کرد. به بیان دقیق‌تر، هدف اصلی، معرفی ساختار و چارچوب کلی آن است. حقوق، ثوابتی دارد که همانند حلقه‌های زنجیر، هر نقطه و هر عصری با آن، تاریخ خود را با ساختار خاص خودش شکل می‌دهد. حقوق فرانسه که برآمده از تاریخ بسیار طولانی است از شتاب فراگیر قرن بیستم برکنار نمانده و ما خواهیم کوشید جنبه‌هایی از پاسخ‌هایش را به مسائل پیش روی‌اش، مطرح کنیم. از خلال نکات مختلف، همراهیم دید که حقوق چگونه می‌تواند در راستای عدالت و منزلت شخص انسان عمل کند.